

REPARACIÓ D'UNA NAU EN EL PORT DE PALAMÓS (1434)

PER

MARIA-MERCÈ COSTA

Més d'una vegada han estat publicats els llibres de comptes d'un vaixell, on consta el seu forniment i, si s'escau, la seva reparació. Així mateix existeixen publicacions dels llibres d'acordaments, on s'inscrivien els noms dels mariners i d'altres enrolats per a un determinat viatge⁽¹⁾. En el cas que ara ens interessa, no es tracta d'emprendre la publicació literal d'un text ni tampoc de fer-ne un estudi per a situar-lo en un cert context històric, amb els seus antecedents i les seves conseqüències. El nostre text no el conté un sol llibre, sinó que es troba repartit desigualment en tres quaderns on s'hi noten repeticions de conceptes que farien inútilment llarga una transcripció literal. En l'aspecte extern no són dignes d'altra consideració que la que mereix llur antiguitat i la bona conservació relativa que ens permet de fer-ne una completa lectura. I d'aquesta lectura no n'hem aconseguit res més que un intent, per part nostra, de fixar un cert moment de la vida marinera de Palamós, un moment que dura des del desembre de 1433 fins al juliol de 1434. No hem pogut trobar cap més notícia sobre l'existència anterior de la nau a la qual fan referència els quaderns, ni sobre la seva projecció futura. Ens concretem, doncs, a fer una interpretació, potser massa subjectiva i, en tot cas, no exhaustiva dels nostres documents.

1.— J.M. CASAS HOMES, *Reparació d'una galera l'any 1390*, «Miscelánea de Textos Medievales», 2, Barcelona 1974, pp. 167-217.— A. UNALI, *Il «Libre de acordament». Arruolamento di equipaggi catalani per la guerra di corsa nel '400*, Sassari 1982.

Els tres quaderns formen el volum, realment lligall, núm. 2333 de la sèrie del Mestre Racional, conservat a la secció de Reial Patrimoni de l'Arxiu de la Corona d'Aragó. El primer conté els comptes de l'escrivà de la nau, encarregat de pagar totes les despeses per menudes que fossin. Comença el 23 de febrer i acaba el 26 de juny. El segon quadern és el compte del lloctinent del batlle general de Catalunya que intervingué en la reparació de la nau; a més del que ell pagava personalment, hi figura el que donava a l'escrivà per fer els seus pagaments. La primera anotació és del 12 de gener i, pel que sembla, fins al 10 de febrer fa referència a pagaments fets a Barcelona. Del 23 de febrer al 30 d'abril corresponen a Palamós; després, del 10 de maig al primer de juliol semblen també de Barcelona. També pertany a l'escrivà el quadern tercer, que dóna compte especial de les despeses de forniment i vitualles destinades a la nau. Va des del 4 de desembre de 1433 fins al 2 de juliol següent, sense que s'hi vegi cap distinció de lloc.

El batlle general de Catalunya, aquells anys, era Galceran de Requesens, el qual tingué un paper prou important en el govern de Catalunya durant el regnat d'Alfons el Magnànim⁽²⁾. El seu lloctinent enviat a Palamós fou Joan Jordi de Llémena; aquest, el 1435, acabà empresonat per una qüestió financera i ni el mateix batlle no va aconseguir d'alliberarlo. Però tot això ja no té cap relació amb la nau palamosina⁽³⁾.

La nau, sempre anomenada així, no sabem que tingués cap nom, si bé suposem que devia tenir-lo. Segons Capmany, una nau és un dels vaixells més grossos dedicats al comerç, els segles XIV i XV⁽⁴⁾. El seu patró era Bernat Vives. Sembla una mica difícil que fos el mateix, però hom parla d'un patró d'aquest nom ja el 1382⁽⁵⁾. Probablement era barceloní, com devia ser-ho l'escrivà, Gaspar Reverdit; aquest devia ser familiar d'un Nicolau Reverdit, mercader de Barcelona, que apareix també en el text.

Per quina raó aquella nau fou reparada a Palamós i no a Barcelona, ho ignorem. Com també ignorem si havia arribat avariada d'algun viatge o si s'havia trobat en algun fet de guerra o pirateria. Si no, perquè

2.— C. BATLLE GALLART, *La crisis social y económica de Barcelona a mediados del siglo XV*, I, Barcelona 1973, p. 172.

3.— BATLLE, *op. cit.*, p. 173.— Tal vegada era ell mateix el qui apareix com a acordat per a escrivà de la galiota armada pels consellers de Barcelona el 1455 (UNALI, *op. cit.*, p. 137).

4.— A. DE CAPMANY, *Memorias históricas sobre la marina, comercio y artes de la antigua ciudad de Barcelona*, I, ed. Barcelona 1961, pp. 51-65.

5.— C. CARRÈRE, *Barcelone centre économique à l'époque des difficultés 1380-1462*, Paris—La Haye 1967, p. 200, nota.

aquella nau portava la bombardarda gran del General de Catalunya? Abans de començar la reparació calgué traslladar la bombardarda a Barcelona, d'acord amb un manament del batlle general.

Els treballs de reparació començaren el 23 de febrer de 1434. Abans, des del desembre anterior havien començat els preparatius. La primera anotació de l'escrivà, en el quadern III, parla de l'adquisició d'un cartulari per al seu propi ús; qui sap si seria un dels mateixos quaderns que han arribat fins a nosaltres? El patró, des de Barcelona, anà a Arenys de Mar per tal de cercar la fusta necessària; un segon viatge el féu el 16 de desembre en companyia del lloctinent, sempre cavalcant una mula. El mes de gener es dedicaren a procurar material: compraren estopa de cànem a Nicolau Reverdit i la feren «moixellar» (s'entén, fer-ne moixells o manyocs per filar després). I a casa de Montserrat Serra compraren llibants i ferro d'on en faria perns i altres peces el ferrer palamosí Bernat Bofill. Al ferrer Pere Baruta li compraren 4.000 estoperols o claus per a clavar les planxes de la nau. Ho feren portar tot a una barca en la qual ho transportarien a Palamós. D'altra banda adquiriren diverses menes de corda, palomeres de gropial i trunyelles, així com certes quantitats de pega. La fusta de pi la feren portar de Mataró a Barcelona per mar. Aquells dies l'escrivà tingué un incident amb el seu esquif, que «venc a través» o naufragà i calgué que el calafat Guerau Salvador l'adobés i el mestre d'aixa Bernat Palau li posés una carena nova.

Entre el 5 de desembre i el 28 de gener, el patró, el nauixer i l'escrivà estigueren a Barcelona. Havien deixat la nau de Palamós encarregada a Joan Prats, el qual pagaria les despeses de manteniment del personal de la mateixa. Tornaren per terra, a cavall, i sembla que passaren per Girona. El primer de febrer, l'escrivà anà amb tres fadrins a Sant Feliu de Guíxols, amb l'esquif, per comprar cercols de bóta.

I llavors, començà l'operació del trasllat de la bombardarda. El jove Tomàs Amigó, que estava a les ordres directes del patró, ja s'havia ocupat de manllevar del General de Catalunya un ruixó (àncora petita) i un cap pla i dur-los de la drassana barcelonina a la barca, d'on consta que ho tornà al cap de dos dies; aquestes dades, però, no semblen massa clares. La barca, segurament era la de Joan Miró, que marxà a Palamós carregada amb l'estopa, eixàrcia i fusta. El 5 de febrer, a Palamós, fou tretta la bombardarda de la nau i col·locada a la barca. Aquesta, en la qual viatjaven com a acompanyants Joan Prats i un guàrdia, arribà a Barcelona el dia 8 i, com que es posava mal temps, fou necessari treure-la a terra. Se n'encarregaren dotze homes. L'endemà, 25 homes muntaren una càbria i treieren la bombardarda de la barca. El dia 10, altres tres homes la

dugueren a la botiga del General, on quedà dipositada. El lloctinent hagué de pagar també els ports de les eixàrcies i eines necessàries per a tot el trasllat.

Mentre, el 23 de febrer, començaven els treballs a la nau de Palamós, l'escrivà féu un altre viatge a Sant Feliu, sempre amb tres fadrins, en un llagut. A les primeries de març hi anà dues vegades més, per terra, cavalcant una mula. Així mateix hi fou el patró. El resultat fou l'adquisició de més cèrcols de bóta i de 41 bótes buides; tot això fou transportat per mar fins a la nau.

El lloctinent es traslladà a Palamós, amb un macip i llurs cavalcadures, el dia 11 de febrer i consta que s'ocupà de la reparació fins al 24 de març; després, també hi foren des del primer d'abril fins al 5 de maig, quan marxaren a Barcelona amb el patró. Això permeté el control minuciós del treball de tots els operaris, com figura, dia per dia, en el quadern II. En el quadern I també hi són, i coincideixen les anotacions, si bé aquestes hi són fetes per setmanes.

Els qui van començar la reparació foren uns mestres d'aixa palamosins: Pere Bofill, Bartomeu Boneta i Joan Bofill. Van treballar fins a mitjan març, amb un salari de 3 sous 5 diners diaris. Els primers calafats, també de Palamós, foren Llorenç Sabater, el qual actuava com a mestre major i cobrava un sou diari més que els altres; Pere Vinyals, amb el salari de 3 s. 5 d., i el fadrí Antoni Vinyals, que cobrava 2 s. 6 d. Figuren en nòmina fins al 23 d'abril. Sabater, quan el lloctinent marxà, treballà encara nou dies més com a calafat corrent, amb 3 s. 5 d. de salari. Cal observar que la nòmina dels operaris resta interrompuda des del 16 de març fins al començament d'abril. Ho atribuïm a les festes de Setmana Santa, ja que el dia de Pasqua s'escaigué el 28 de març.

Des del 25 de febrer fins a no més enllà del 24 d'abril, treballaren a la nau diversos calafats de Sant Feliu, que viatjaren amb llagut a Palamós: Pere Ferrer, Nicolau Ferrer, Francesc Feixes, Joan Prohirós, Francesc Conill, Bartomeu Espanyol i els fadrins Narcís Pere Ferrer i Gabriel Prohirós. Considerats com a «estrangers», cobraven 10 diners diaris més que els de Palamós, és a dir, tenien un jornal de 4 s. 3 d.; els fadrins no s'hi devien comptar, perquè cobraven, respectivament, 2 s. 6 d. i 1 s. 6 d. No foren aquests els únics «estrangers». Els primers deu dies de març hi hagué tres calafats de Barcelona: Bernat Moner, Guerau Salvador i Cristòfol Valldevia. I dos d'altres, Joan Feixes i Joan Alest, que continuaren fins al 23 d'abril; no s'indica llur procedència però tenien tots el mateix salari, 4 s. 3 d. I també el fadrí Gaspar Feixes, amb un jornal de 2 s. Als tres de Barcelona els pagaren també pels diumenges compre-

sos en llur estada, a raó d'un croat (15 diners) per dia a cadascun. El dia 11 de març, arribaren de Blanes, en un llagut, els calafats Antoni Garrau, Joan Salavert, Joan Ortigues i el fadrí Antoni Salavert. Treballaren amb les mateixes condicions, diumenges pagats, fins al 24 d'abril.

Tots aquests homes no eren suficients per al treball que calia. Per això fou llogat un grup d'ajudants, amb tota seguretat palamosins, des del 13 de març fins al 23 d'abril, els quals hi intervingueren d'una manera molt desigual: qui un dia, qui 22 dies. Foren aquests: Pere Anglada, mariner, Jaume Puig, Lluís Puig, Miquel Canyet, Pere Salavert, Berenguer Ros, Joan Bofill, Antoni Arigós, Joan Arigós, Bernat Sabater, Narcís Gelats i Joan Jonquet. Llur salari fou de 3 s. 5 d. diaris.

Entre el 6 i el 24 d'abril hi ha tres mestres d'aixa de Sant Feliu: Pere Bonpar, Benet Durban i Bernat Morell, amb l'acostumat salari de 4 s. 3 d. El mateix que rebia un altre grup de calafats, els mateixos dies: Pere Arnau major, Antoni Arnau, Nicolau Arnau, Antoni Gotarra, Antoni Prohiró i Pere Arnau menor; no consta llur procedència. A les darreries d'abril, per breus dies, treballaren Joan o Pere Bofill i Pere Llambí, mestres d'aixa, a 3 s. 5 d. de jornal. Igual que el calafat Joan Pasqual, de Palamós.

En l'adob de les bótes de la nau, entre el 8 i el 12 de març, treballaren quatre boters de Palamós: Pere Prohirós, Joan Bruguerola major, Joan Bruguerola menor i Bernat Guitart; llur salari també era de 3 s. 5 d. Així i tot, mancaren bótes per a poder mostrar carena i calgué llogar-ne, a raó de 3 s. per bóta, el 28 i 29 d'abril. Segons el quadern I, foren 26 bótes, 4 d'elles a 2 s. 8 d.; el quadern II n'hi afegeix 24 a 3 s. i 37 a 2 s. 8 d.

Confessem, una vegada més, la nostra ignorància davant una altra operació que tingué lloc entre els mesos de març i abril. Fou derrocat un roure destinat al «maxellar» de la nau. El compraren a Pere Vives, de Canyelles, i el patró, per tal d'examinar-lo, es traslladà a Palafrugell; això sembla indicar que el seu origen era el veïnat de Canyelles, a Mont-ras. Llogaren un carro de Jaume Vidal, de Vall-llobrega, per a transportar-lo; però, segurament pel pes, el carro es trencà i acabà per dur el roure fins al port una carreta de Joan Castelló, de Santa Eugènia (de Vila-romà).

Potser com a acte darrer de la reparació, entre el 10 i el 13 de maig anaren de Barcelona a Llinars, i tornaren, dos mestres d'aixa, probablement barcelonins, Gabriel Morell i Pere Mercer, i el fadrí Joan de Liper, amb salari, aquest, de 2 s. 6 d. i els altres, de 4 s. 3 d. Llur missió era treballar en el guindar; no ens queda ben clara la significació d'aquest mot, que sembla fer referència a l'arboradura de la nau. Imaginem que es tractava de la construcció d'un dels pals o arbres, potser el més alt.

Fou fet d'una taula de roure i portat a Barcelona pel carreter Galceran Badia.

Durant el temps de la reparació hi hagué activitats diverses connectades amb ella. A més de la provisió de fusta i de bótes, tenia gran importància l'adquisició d'estopa de cànem. A part de la que fou preparada a Barcelona, un corder de Palamós, Pere Massó, anà a cercar altre cànem per l'Empordà per tal que fos filat i se'n fessin dos caps plans destinats a l'eixàrcia de l'arbre major de la nau. Més cànem, encara, fou comprat al mercader barceloní Rafael Vives, el 3 d'abril. Uns bastaixos el portaren a casa del corder, sempre a Barcelona. El cànem i l'eixàrcia, ja elaborats, eren examinats per un veedor o inspector del gremi de corders. A mig mes d'abril, el lloctinent comprava estopa a Andreu Cassà i al calafat Joan Prohirós, ambdós de Sant Feliu. Antoni Arigós i el seu fill Joan la portaren a Palamós en llur llagut.

Juntament amb l'estopa, els calafats empraven la pega. La primera pega fou comprada a Pere Saurí, mercader, i a Nicolau Aulomar, de Barcelona. Després Nicolau de Sies, de Sant Feliu, els va vendre pega de Castelló. I a Palamós, la muller d'Antoni Mauri i Bernat Mateu els proveïren de pega d'Eivissa. L'esmentat Joan Prohirós, el 15 de març, els procurà sis pells de moltó per a fer llanades, que servirien per a enquitranar la barca; vers la fi d'abril compraren dues pells més, a Martí Caner. I a Llorenç Sabater en compraren una per l'esquif, el 13 de maig. Havien comprat sèu, el 10 de febrer, a l'esparter Nicolau Serradell, probablement barceloní, qui més endavant els vendria quitrà. Un patró de barca, Antoni Vinyals, a més de vendre'ls estopa, el 10 d'abril, els havia ja venut, el 16 de març, 3 roves i una lliura de quitrà pel preu de 12 s. 6 d. Joan Prats, per la seva banda, adquirí dues lliures de mangra, probablement per a marcar les taules de fusta. El 29 d'abril foren comprades 8 dotzenes de suros a Pere Prohirós, boter, de Palamós, per a fer gaiatells o boies; els pagaren a 2 s. 9 d. la dotzena. Realment seria llarguíssim el detall de totes les adquisicions. Per resumir, podem dir que entre elles hi figuren diverses partides d'eixàrcia i tota mena de cordes, politges, manats de vímets per a les bótes i diverses eines. Entre març i abril, el calafat Joan Feixes portà de Sant Feliu uns 15.000 estoperols; altres claus, anomenats aguts, foren comprats el primer de maig. El 13 d'abril fou pagat el lloguer d'un mall, per 10 dies, al calafat Francesc Conill. També el 10 d'abril foren comprades 200 agulles i 3 lliures de fil per a cosir veles i 50 agulles saqueres, així com 2 lliures de fil d'empalomar.

El batlle general ordenà l'adquisició d'un treu de 46 vessos de cotó nou, de caiguda entre 14½ i 15½ gúes. Costà 126 ll. 6 s. 10 d., sense

el guarniment de cànem. I una «borieta» de 46 vessos de cotó i de caiguda 5 gúes, valgué 43 ll. 8 s. 3 d. El venedor, el veler Pere Madrens, obtingué del corder Jaume Casanova el guarniment per a les veles, pel preu de 6 ll. 8 s. 3 d.; pesava 2 quintars i 4 lliures. També Madrens va vendre a la nau un cap de cotó de 6 canes i 30 canes de canemàs. Tot aquest material pagava una imposició, a raó de 2 d. per lliura. En total, la compra de les veles costà 180 ll. 19 s. 8 d.

Moltes altres matèries estaven subjectes a imposició: el cànem, a 3 d. per lliura, el mateix que pagaven l'estopa, la pega i els estoperols. El vi i el vinagre pagaven 8 d. la somada. Es pagava a l'imposicioner del lloc on era feta la compra. Així, sovint es fa esment dels de Sant Feliu. A Palamós, es pagaren a Bernat Mateu 8 s. 2 d. per les coses comprades abans del 25 de març; i a Pere Miró, 11 s. 1 d. per les coses comprades entre el 25 de març i el 28 d'abril.

Per a guardar les robes de la nau, llogaren una botiga per 6 s. mensuals a Jaume Forçor. Hi ha notícia d'una clau i un cademat que hi feren fer. Una altra botiga, per tenir el material de la nau, la llogaren a Pere Camperiol, hostaler, de Palamós, també per 6 s. al mes. Consta que a la muller de l'hostaler li tingueren llogada una casa des del 24 de novembre de 1433 fins al següent 18 de març; i a ell mateix, li pagaren lloguer d'una casa per 22 dies, el mes d'abril. No podem identificar aquestes cases en una sola ni amb la botiga esmentada. Altres coses li llogaren, a l'hostaler: una barca per ajudar a la reparació de la nau; un rossí per a anar a Sant Feliu quan el lloctinent hi envià l'escrivà a fer un manament als calafats, probablement també el mes d'abril. El 8 de maig pagaren a Llorenç Sabater 3 s. per un llagut en el qual transportaren unes bótes a Sant Feliu. Els comptes parlen d'altres embarcacions llogades: l'esquif de Llorenç Godofre, de Palamós, per un mes i mig i a 8 s. al mes, quan es perdé l'esquif de la nau; un llagut que dugué els calafats de Sant Feliu, després de Pasqua; el que dugué estopes, llogat a Joan Feixes, també l'abril; un altre esquif, d'Antoni Vidal, de Palamós, per tenir-lo sota els proïssos el dia de la carena. El 28 d'abril l'escrivà pagà al patró les despeses que aquest havia fet per tal de fer adobar l'esquif de la nau: estopa, aguts, pega, dos parells de remes i beguda per a l'operari que el va adobar. Entre altres adquisicions del patró hi figura un ca per a la nau, que costà 2 s. 6 d.

Amb l'hostaler hi havia una altra relació pròpia del seu ofici. Més d'una vegada, el patró i l'escrivà soparen a l'hostal i hi passaren la nit, especialment quan tornaven d'un viatge, i pagaven també per les bèsties que portaven. L'hostalera, en canvi, era l'encarregada de rentar la roba.

El 14 de febrer, «per la roba de nau nos feu neta», li pagaren 3 s.; el mateix el 15 de març i 2 s. el 16 d'abril, «per la roba de nau nos feu bella». Devia ser alguna dona de Barcelona la que rebé 2 s., el 5 de juny, per la mateixa raó.

Per a la il·luminació de la nau empraven candeles, de sèu i de cera, comprades en nombroses ocasions. El 2 de febrer, dia de la Candelera, consta que compraren una lliura de candeles de cera «que benehi per dir la salve»; costaren 1 s. 8 d. Una lliura de les de sèu valia set o vuit diners.

Pel que fa a l'alimentació del personal, temporal o permanent, de la nau, cal pensar que la primera preocupació seria el blat i la farina per a fer pa. De blat, per exemple, el 25 de febrer en compraren 5 mitgeres a Antoni Garriga, a raó de 6 s. 10 d. la mitgera, afegint-hi 5 d. per netejar-lo, és a dir, passar-lo per un garbell. El 24 d'abril, altres 5 mitgeres a Bernat Maspere, aquesta vegada a 6 s. 6 d. No sempre es tractava de blat, sinó de farina ja feta. Una de les proveïdores era madona Negrella, segurament la muller d'un cert Negrell. Els en va vendre una rova l'onze de febrer i una altra el 17 del mateix mes, sempre a 11 s. el quintar. El dia de la carena li'n compraren 3 roves. També en Jaume Maspere portà un sac de farina a la nau, el 13 de març, i cobrà un sou pel treball de dur-lo; el mateix féu el 4 de maig. Bernat Maspere s'ocupà de pastar 25 quintars i 46 lliures de farina i li pagaren a raó d'un sou per quintar. Els 25 quintars foren cuits, a 6 d. l'un, pel forner palamosí Nicolau Aloerga. El text no aclareix si aquest pa era el propi de la gent de mar, el bescuit, però imaginem que mentre foren a terra menjaren pa corrent. I més, si, com detallen els comptes, en compraven gairebé cada dia, almenys fins a mitjan març; els costava entre 8 d. i un s. diaris. Després devien decidir pastar-lo i coure'l en més gran quantitat.

Normalment, a més del pa, l'alimentació consistia en peix o carn i, a vegades, ous. Hem pogut comprovar com aquests aliments s'alternaren fins al 10 de febrer, primer dia de Quaresma de 1434. Des d'aquell dia, la carn desapareix de les compres diàries i no retorna fins a l'11 d'abril, ja ben passada la Pasqua. No s'especifica la mena de carn, tret d'unes poques ocasions on s'esmenta la compra d'un cabrit, que valia de 2 a 3 s. També hi havia la cansalada. I al costat del peix fresc hi ha igualment les arengades, que es compraven per centenars; el preu era molt variable, entre 20 i 30 s. el miler. Un barril de sardina, el 23 d'abril, costà 10 s. A més, els homes de la nau es devien procurar personalment el peix. Hem trobat com es preocupen de fer adobar les cordes d'un palangre i hi posen peix per esquer. D'entre les verdures, les més freqüents són les cols; una sola vegada s'esmenten els naps i les cebes. De tant en tant,

compraven un forc d'allis que solia valer 10 d. Des de l'abril, gairebé cada dia, hi ha la compra de lletugues o enciams, a un diner diari per terme mig. Només una vegada es parla d'arròs. Com a condiments, anomenen la «salsa», de la qual no figura la composició, i el pebre. El 29 d'abril, consta la compra de 17 quartons d'oli, a 2 s. 6 d. el quartó. Dos dies abans havien pagat 7 bótes de vinagre a Pere Fonollar, de Calonge, a raó d'un sou 7 d. cadascuna; el 17 de maig en compraren una altra bóta al mateix preu. És normal que durant l'hivern i la primavera mengessin només fruita seca: panses, avellanes, figues, nous. Un sol dia, el 2 de febrer, compren taronges i el 19 de maig, mel, per 3 d. I és del mes d'abril la compra de 2 formatges frescos, a 3 d. l'un. Finalment, ens cal parlar del vi. Fins al 7 de febrer el compraven també gairebé cada dia, per valor de 3 o 4 d. El 8 de febrer en compraren dues bótes, a 6 s. cadascuna. Més grossa o amb millor vi seria la que compraren el 23 de febrer, potser pensant en els nombrosos treballadors que acudirien a la nau, i que costà 2 ll. 6 s. Així mateix costà 2 ll. la que compraren el 17 de març; i 2 ll. 6 s., el mateix dia, la bóta de vi vermell que destinaren especialment als calafats, mestres d'aixa i altres que treballaven en la reparació. Antoni Mercader, de Calonge, els va vendre una bóta de vi per 2 ll., el 16 d'abril. Acabada la reparació, ja la darrera desena de maig, compraven el vi en menor quantitat: mitges bótes, de les petites, a raó de 6 s. i 7 s. 6 d. la bóta. El dia 19 d'abril, el compte fou més elevat que de costum. Per tal de recompensar els qui havien ajudat a carregar talles de fusta de la nau i els calafats, compraren més pa, molta carn (1 ll. 3 s. 4 d., quan usualment no passava de 5 s.) i, fins i tot, vi blanc.

Alguns atuells de cuina segurament foren renovats al temps de la reparació. Així, el 19 de febrer compraren 2 cassoles grans, de terrissa; el dia 26, dues olles grans per a coure quitrà; a mig abril, una olla de terra i dues cobertores; a més una paella i una llossa. I per coure pega, feren adobar el calderó i compraren una bromadora per al mateix ús.

Tot fa creure que, el mes de maig, l'adob de la nau ja havia arribat a terme i que per això començaren uns altres preparatius, que acaben al començament de juliol, en un viatge que, segons que sembla, havien d'emprendre. No sabem si, i quan, la nau abandonà Palamós i es traslladà a Barcelona; en tot cas, devia ser dins el maig. Els fets i les persones que apareixen en els quaderns de comptes, sembla que van referits a Barcelona.

Un mestre d'aixa, Bernat Llobera, ja el mes d'abril havia començat la construcció d'una barca per a la nau. La feina acabà, a mitjan juny,

amb l'ajuda del calafat Bernat Costantí i un seu fadrí, als quals, a més dels salaris respectius (3 s. 5 d. i 1 s. 3 d. per un dia), els donaren dinar i beure per valor de 2 croats (2 s. 6 d.) cadascun. En efecte, el 16 de juny foren comprades 2 ll. de sèu per tal de varar la barca nova i treure la vella; per a la nova es compraren 2 ll. d'estopa prima.

Tot el mes de juny hi hagué unes grans adquisicions d'atuell de cuina i vaixel·la que donen a comprendre aquella preparació. No voldríem allargar excessivament la relació, però bé ens cal fer esment d'algunes peces: 2 llosses i 2 bromadores de ferro; peces de terrissa; 5 dotzenes d'escudelles de fusta i una de vernigats (plats fondos); una giradora gran de ferro; 3 dotzenes de talladors petits; 6 dotzenes de culleres «de boca» i una de culleres de fusta; 2 morters i 3 boixos de fusta; 3 ratlladores per a formatge; un «traedor» (recipient amb mànec) per oli; 2 embuts per treure vi i una dotzena d'aixetes; 2 olles amb cobertores; 2 cassoles; 2 paelles d'aram; 8 anaps de fusta; 2 sedassets per a salsa; una gerra per tenir aigua; 2 asts de ferro; 4 pales de ferro i una dotzena de pales de fusta. Al vidrier Bartomeu Llobet li compraren una dotzena d'ampolles, una de copes de vidre i dues de vasos; 4 brocals; 2 salers; una dotzena i mitja de llànties i una altra dotzena i mitja de llantions.

En el capítol de la il·luminació, a més de les llànties i llantions esmentats, consta l'adquisició d'una dotzena i mitja de llanternes; una llanterna gran com a faró; una llàntia d'aram, a més de fer-ne adobar dues de velles; un quintar de candeles de sèu; lluquets de cotó i pedres fogueres.

I entre altres materials i eines: 2 roves i mitja de quitrà per a la barca i una olla per coure'l; una llanada per tal d'enquitrancar-la; 10 ll. de plom; mig quintar de sèu; 3 quintars i mig de pega; un costal de trunyella; cercols de bóta i de carretell; un quintar de claus de totes menes; 3 marrassos (una mena de destrals); 2 destrals; una serra de mà; una aixà; 11 barrines; una taula gran, de fusta, per a fer politges; 4 dotzenes i mitja de cofes diverses; una bona quantitat de remes i 4 parells de remes per a l'esquif. Feren posar dues corretges a la porta «de mitja nau» i 4 panys amb llurs claus, als batiports. I finalment, van fer adobar i posar orelles a una dofinera.

Des de la segona meitat de maig, la compra de queviures s'havia limitat gairebé a l'alternança de carn, ous i peix. El juny, s'hi afegeix sovint la fruita, no especificada. I el pa, quasi diàriament. Com a provisions que ens semblen extraordinàries, apareixen: mig quintar de formatges el 25 de maig, 32 lliures el 4 de juny, mig quintar i tres lliures el dia 15 i una rova el 28, més 4 quintars de formatges de Sardenya; 3 gerres d'oli (44 quartans i mig): per dur-les a la nau pagaren 1 s. 3 d. i als qui les

mesuraren, 3 d. per gerra; 6 bacons de cansalada que pesaven 5 quintars i 50 lliures; un quartera de fesols i una de cigrons; mig quintar d'arròs; 10 lliures de farro; 4 quarteres de faves; mitja quartera i 13 lliures d'ametlles, 3 quarteres de nous i una rova i 2 ll. de panses; 25 forcs d'alls; una lliura de salsa, una de gingebre i una de pebre; 6 barrils de sardina, a part de 2 dotzenes de lluços i 6 congres, que podien ser per al consum immediat; 3 parells de pollastres, 2 de gallines i 5 dotzenes d'ous; 3 bótes de vinagre, pel qual pagaren a Andreu Olivella a raó de 20 s. per bóta i al traginer Jaume Santcliment 7 s. 6 d. per portar-les a la nau. Com a cosa especial, foren comprats 13 quarters de vinagre grec per al nau-xer. A Bernat Font, de Premià, li compraren 4 bótes de vi vermell, a 6 florins, més 3 s. de transport per cada bóta. I pel que fa al pa, compraren 30 quarteres de blat de Sicília, a 7 s. la quartera, i en feren bescuit. Per al patró, 10 quarteres de tosella, de millor qualitat, a 12 s. 6 d. la quartera. Pel treball de moldre, pastar i coure el blat pagaren a Ponç Villar 7 ll. 13 s. 4 d. Van llogar 25 sacs per a portar el pa, a 2 d. el sac; i encara, van pagar 3 d. de fil i agulles per a cosir-los i 1 s. 6 d. de beure per als fadrins que ensacaren el pa i el carregaren a la nau.

El 26 de juny foren pagats a Jaume Ferrer, paveser, 9 ll. 18 s. per 12 pavesos i 6 rodelles. I el ferrer Antoni Sureda féu un «senyador» amb les armes reials. No podem donar-ne, per ara, cap explicació plausible.

Les imposicions pagades per aquestes vitualles, o algunes d'elles, foren: 4 d. per bacó de cansalada; 3 d. per lliura de formatge, candeles, sèu, obra d'estany i d'aram i claus; 4 d. per sis «fays» de cercols de bóta; 2 d. per remes. I el 2 de juliol, el darrer dia de la comptabilitat, fou pagat el dret del General per totes les coses comprades: 1 ll. 9 s. 1 d.

En el quadern II el lloctinent hi consignà la nòmina del personal de la nau. Des del 4 de desembre de 1433 fins a la fi del mes d'abril de 1434, comptaren 4 mesos i 26 dies als qui prestaren servei a la nau en el port de Palamós. Alguns d'ells no arribaren a treballar tot aquest temps. La nòmina és la següent:

Nom	Càrrec o ofici	Salari anual	Temps treballat	Salari a cobrar
Bernat Vives	patró	100 ll.		40 ll. 11 s.
Hipòlit Parellada	nau-xer	55 ll.	3 m. 15 d.	16 ll. 10 d.
Gaspar Reverdit	escrivà	50 ll.		20 ll. 5 s. 7 d.
Pere Morell	guàrdia	30 ll.	2 m. 15 d.	6 ll. 5 s.
		40 ll.	2 m. 11 d.	7 ll. 17 s. 9 d.
Joanxo de Metrico	mariner	30 ll.	2 m. 15 d.	6 ll. 5 s.
		43 ll.	2 m. 11 d.	8 ll. 9 s. 6 d.

Joan Dez-Prat	servicial	25 ll.		10 ll. 2 s. 9 d.
Nicoloso de Trapena	servicial	30 ll.		12 ll. 3 s. 4 d.
Guillermo de Liper	servicial	29 ll.		11 ll. 15 s. 1 d.
Gabriel de Reus	servicial	21 ll.		8 ll. 11 s. 4 d.
Bartomeu de li Xavelli	servicial	29 ll.		11 ll. 15 s. 1 d.
Joan Ortis	boter	30 ll.		12 ll. 3 s. 4 d.
Bartomeu Serra	servicial	15 ll.		6 ll. 1 s. 8 d.
Simó Vives	coc (cuiner)	30 ll.	4 m. 26 d.	12 ll. 3 s. 4 d.
Gabriel Parellada	servicial		2 m. 4 d.	4 ll. 3 s. 4 d.

Quan no consta el temps treballat, cal suposar que es tractava del màxim, és a dir, els 4 mesos i 26 dies, aproximadament. Bartomeu Serra devia ser menor d'edat perquè indiquen que cobra en nom d'ell el seu pare, Montserrat Serra. Així mateix el cuiner, Simó Vives, que en altres llocs figura com a «esclau» o servent del patró i aquest rep per ell el seu salari.

Aquesta relació nominal ens mostra com entre la tripulació de la nau devia haver-hi gent de diverses nacionalitats. En efecte, alguns que semblen cognoms, en realitat devien designar l'origen de qui els portava. Així, Nicoloso de Trapena, Guillermo de Liper i Bartomeu de li Xavelli devien ser italians; Joanxo de Metrico, en canvi, si de primer antuvi ens fa pensar en un origen basc, de Motrico, una altra anotació ens fa dubtar, en referir-se a un «Joanxo lo Grech» que tal vegada era ell mateix.

Foren fets a gairebé tots els acordats de la nau uns pagaments anticipats d'una part del salari. La resta la cobraven a la fi del contracte. L'acordament per a aquest viatge, que tenia com a destinació Sicília i Nàpols, es féu durant el mes de maig. Una relació d'acordats, en la qual figuraven també pràcticament tots els tripulants esmentats, seria la següent:

Nom	Ofici	Salari anual
Gaspar Vicens	remolar	43 ll.
Pere de Cena	mariner	42 ll.
Andreu de Casassaja	senescal	40 ll.
Julià Corso	mariner i pilot	50 ll.
Francesc Molles	mariner	42 ll.
Pere Moles	servicial	20 ll.
Vicens Trull	servicial	25 ll.
Joan Sartre	servicial	23 ll.

Joan Droco	servicial	27 ll.
Nicolau Vinya	calafat	46 ll.
Joanxo de Metrico	mariner	42 ll.
Antoni Major	mestre d'aixa	46 ll.
Joan Ortis	boter	30 ll.
Joan Des-Prat	mariner	35 ll.
Tomàs Amigó	servicial	22 ll.
Joan Torre	mestre d'aixa	47 ll.
Pere Cros	mariner	47 ll.
Pere Morell	guàrdia	45 ll.
Llorenç de Fluvià	barber	44 ll.
Guillermo de Liper	servicial	29 ll.
Nicoloso de Trapena	servicial	30 ll.
Bernat Sala	mariner	43 ll.
Narcís Sunyer	servicial	22 ll.
Hipòlit Parellada	nauxer	55 ll.
Joan de Cadis	mariner	42 ll.
Perrutxo de Sant Sebastià	servicial	24 ll.
Gossalbo de Santander	servicial	22 ll.
Montserrat Serra (pel seu fill Bartomeu)	servicial	15 ll.
Pere Malia	servicial	27 ll.
Miquel Morell	servicial	20 ll.
Gabriel Parellada	servicial	20 ll.
Guerau Buada	mariner	42 ll.
Gaspar Reverdit	escrivà	50 ll.
Bernat Vives	patró	100 ll.
Bernat Vives (per l'esclau Simó)	cuiner	30 ll.
Berenguer Bergueta	mariner	50 ll.

Observem també en aquesta relació la participació d'acordats d'origen basc i castellà, a més dels italians.

Per a despeses menudes, el 20 de gener, el lloctinent Joan Jordi de Llémna, per ordre del batlle general, donà 50 ll. al patró. Aquest les féu a mans de l'escrivà, el qual en pagà 33 ll. 1 s. entre diversos membres de la tripulació en concepte de pagaments anticipats, corresponents als salaris dels treballs realitzats entre desembre i abril. Els dels acordats per al viatge els féu directament el lloctinent, per valor de 278 ll. 17 s., i figuren dins el seu compte del quadern II.

El total de les despeses del lloctinent, segons aquest compte, és de 1.448 ll. 10 s. 10 d. i òbol.

El compte de l'escrivà és el següent:

Rebudes del lloctinent en diversos terminis, compreses les 50 ll. del patró: 126 ll. 4 s. 8 d.

Total de despeses: 120 ll. 7 s. 8 d.

Ens resta, ara, almenys, una incògnita. En aquells anys que veieren l'activitat del rei Alfons el Magnànim a les mars i terres d'Itàlia precedint la conquesta de Nàpols, en aquelles vigílies de la famosa batalla de Ponza (1435), seria curiós de saber si la nau reparada a Palamós i destinada precisament a aquelles terres hi tingué alguna actuació. Però, per ara, la Història no ens n'ha dit res més.